

Församling och mission

Utmaningarna från missionsperspektivet i det nyare församlingstänkandet med utgångspunkt i danska och norska väckelserörelser

av Mikkel Vigilius

Om vi läser Skriften igenom är det ingen tvekan om att hela världshistorien från syndafallets dag till Kristi återkomst djupast sett handlar om en sak: att Gud vill frälsa det förtappade!

”Var är du?” Det är Guds första ord efter syndafallet. Gud kallar syndaren till uppgörelse, omvändelse och frälsning. Samma kallelse ljuder från Gud ner genom hela människosläkten och igenom alla Bibelns böcker ända fram till Guds sista ord i Skriften: ”Och Anden och bruden säger: ‘Kom!’ Och den som hör det må säga: ‘Kom!’ Och den som förtstar må komma. Ja, den som vill, må ta emot livets vatten för intet.” (Upp.22:17)

Gud vill uppsöka och frälsa det förtappade. Det vill han också i vår tid. Att Gud ännu låter denna världen bestå har en enda orsak: han vill att fler ska bli frälsta. Gud ”har tålmod med er, eftersom han inte vill att någon skall gå förlorad utan att alla skall få tid att omvända sig”. (2Petr.3:9) Därför står världen idag!

I de nordiska väckelserörelserna har man från början haft en klar förståelse för detta. Man har haft en överordnad målsättning: att utbreda evangeliet till människors frälsning. Och under lång tid har arbetet varit präglad av en stark andlig genomslagskraft och av yttre tillväxt.

Men så är inte fallet längre. I dag är väckelserörelserna på tillbakagång överallt i Norden. Många missions- och bönhus stängs. Statistiken för medlemsantal har nedåtgående kurvor. Och så uppstår frågan: Gör vi det hela på fel sätt? Varför verkar inte vår förkunnelse i dag som den gjorde tidigare? Hur skall vi arbeta och hur skall vi förkunna evangeliet - i dag?

Det finns ingen tvekan om att de kulturella betingelserna för vårt missionsarbete har ändrat sig sedan väckelserörelserna uppstod. Våra nordiska länder har blivit avkristnade. De människor vi vill vittna för har inte längre någon kristen världsbild och gudsbild. De tror inte på en Gud i himlen som är deras skapare, herre och domare. De är väl kanske religiösa, men på sitt eget sätt och på egna villkor. Det är människor som inte känner att de har problem varken med Gud, synden eller domedagen. Det gör oss osäkra. Hur skall vi förkunna för dem?

I denna situation kommer den amerikanska Church Growth Movement (CGM) (‘församlingstillväxtrörelsen’) till oss med ett svar. Den har en evangelisationsmodell som fungerar! Mitt i västvärldens ”efterkristna” kultur kan den uppvisa tillväxtkurvor som pekar uppåt. Med stor tillväxt i en lång rad församlingar. Och rörelsens anhängare är själva överbevisade om att tillväxten beror på en bestämd modell för församlingliv, evangelisation och förkunnelse som är anpassad efter vår tids behov.

Inom de nordiska lutherska väckelserörelserna är det särskilt några väckelserörelser i Norge och Danmark som har visat intresse och öppenhet gentemot CGM. I synnerhet har man knutit kontakter med och hämtat inspiration från Chicago-församlingen Willow Creek. Denna församling har sedan sin etablering 1975 vuxit till över 20 000 gudstjänstdeltagare per vecka. Det är tydligt att det danska och norska intresset och öppenheten gentemot församlingen främst beror på dess imponerande yttre församlingstillväxt.

2001 utgav Luthersk Missionsforening i Danmark evangelisationsboken "Smittende tro" (Den smittande tron) av Willow Creek-ledaren Bill Hybels. I förordet motiveras utgivningen på detta sätt: "Bill Hybels är ledare av den så kallade Willow Creek församlingen i Chicago som är speciell och anmärkningsvärd på det sättet att den har kunnat registrera en helt enastående tillväxt under flera årtionden. Helt medvetet satsar man som en viktig del av programmet på att tillrättalägga möten och gudstjänster så att de speciellt vänder sig till människor som inte är vana gudstjänstbesökare, och man kan alltså se att det inte är resultatlöst."¹

Willow Creek-församlingen sysselsätter man sig alltså med och hämtar inspiration från av en bestämd anledning: för att den bevisligen har upplevt stor numerisk tillväxt.

Öppenheten gentemot CGM finns också hos en del av de nya evangelisk-lutherska friförsamlingarna i Danmark och i de nya självständiga lutherska "helförsamlingarna" med full sakramentsförvaltning i Norge. Även om dessa församlingar till viss del har blivit till utifrån önskemålet om att distansera sig från och mer eller mindre entydigt bryta med den falska läran i folkkyrkan, har andra motiv haft väl så stor betydelse. Många har argumenterat för de nya, friare och mer "hela" församlingstyperna med hänvisning till att de är mer ändamålsenliga för missionsarbetet. Dessa människor är generellt mer positiva gentemot förändringar av församlingens yttre former, så länge de bara kan tjäna till evangeliets utbredande och människors frälsning. Därför skall man inte förvånas över att de förhåller sig positiva gentemot CGM som med nya församlings- och arbetsformer kan uppvisa stora tillväxttal.

Det är dock ingalunda enighet i de norska och danska väckelserörelserna och i de nya lutherska församlingarna om denna öppna och positiva hållning gentemot CGM. Det har under det senaste året riktats allvarlig kritik mot de ledningar som officiellt har rekommenderat att man lyssnar till och låter sig inspirera av CGM. Kritikerna, som både är ledare och vanliga medlemmar, har gett uttryck för att CGM representerar en förledande förfalskning av Guds ord och evangelium. De påpekar att CGM's ytliga kristendomstolkning urholkar de bibliska grundsanningarna till frälsning och därigenom upplöser trons liv och kraft. Debatten om CGM i Norge och Danmark har för närvarande en intensitet och ett allvar som gör det naturligt att överväga, om de inblandade väckelserörelserna kan undgå en inre upplösning eller splittring, om de inte verkligen vågar göra upp med CGM.

Mycket talar för att den påverkan från CGM som nu kan ses i Norge och Danmark mycket snart kan bli en stor utmaning också i de svenska och finska lutherska väckelserörelserna. Därför är det en fråga med allmän nordisk relevans, hur vi skall förhålla oss till denna rörelse.

"På deras frukt skall ni känna igen dem" säger Jesus. (Matt.7:16) Det är Herrens eget kriterium för prövning av förkunnare som kommer till oss i hans namn. Vid första anblicken tycks Jesus här anbefalla att vi ser på de yttre resultaten av förkunnarnas verksamhet. Om det är goda yttre resultat så skall vi ta emot dem. Men i själva verket kan ingenting ligga längre från det Jesus här vill säga.

Om vi ser på textens sammanhang, talar Jesus här om falska profeter och påminner oss om, att de i det yttre verkar pålitliga. Till det yttre verkar allting riktigt. Problemet med de falska profeterna ligger på det inre planet - i det som är dolt för direkt mänskligt

¹Bill Hybels, Smittende tro, Hilleröd 2001, s. 9

betraktande. ”Akta er för de falska profeterna, som kommer till er klädda som får men i sitt inre är rovlystna vargar.” (v.15) Till det yttre finns en imponerande kraftutveckling och stora resultat: profetior, utdrivande av onda andar och mäktiga gärningar - och alltsammans i Jesu namn. (v. 22) De falska profeterna gör det i god tro. De har verkligen för avsikt att tjäna Herren. (v. 21) Men där finns en avgörande grundskada i det inre. De har övergivit troheten mot Guds ord. De gör inte Guds vilja utan trotsar den! Därför är de utanför Guds rike och under Guds dom. Men först på domens dag uppenbaras sanningen. (v. 21 och 23)

Jesus talar i detta sammanhang om att man inte kan plocka druvor av törne eller fikon av tistlar. NT-professorn D. A. Carson påpekar att alla på Jesu tid visste att törnbusken hade svarta bär som kunde förväxlas med druvor och att det fanns en tistel vars blommor - kanske särskilt på avstånd - kunde förväxlas med fikon.² Man kunde alltså bli bedragen av det yttre skenet. Trädet såg gott ut. Men när man kom nära frukterna och stiftade närmare bekantskap med vad som fanns inuti så kom sanningen i dagen. Jesu poäng tycks alltså vara att vi inte skall stanna vid det första och omedelbara intrycket. Vi måste gå närmare och undersöka vad som finns ”inuti”. Vi måste undersöka vad förkunnarna säger. Vad är innehållet i det de kommer med? Det är den avgörande frågan. Endast genom att använda denna fråga kan vi märka skillnad på sanna och falska profeter här i tiden!

Vad lär då CGM? Vilket är rörelsens centrala angelägenhet och budskap? Jag skall utgå från de två principer som tycks mest avgörande för CGM's sätt att tillrättalägga församlingliv och förkunnelse på.

1) Allt i församlingens arbete bör syfta på maximal numerisk församlingstillväxt

CGM tog sin början med en enda man: Donald McGavran (1897-1990). Han var tredje generationens missionär, var medlem av den amerikanska kyrkan ”Disciples of Christ”, och han blev under 1930-talet ansvarig för missionsarbetet i 17 kyrkor i Indien. Under 1940-talet blev han mer och mer frustrerad över att ingen av de 17 kyrkorna växte. Han var övertygad om att detta inte kunde vara Guds vilja. Gud önskade tillväxt och när den uteblev måste det bero på att de kristna inte använde de riktiga arbetsprinciperna: ”Hur är det möjligt för kristna att komma från skördemogna åkrar med tomma händer? Att finna svar på denna fråga - vad är orsakerna till församlingstillväxt, och vad är hindren för församlingstillväxt, blev det främsta målet för mitt liv.”³

McGavrans arbete med denna fråga förde fram till ett helt nytt sätt att tänka i missionsarbetet baserat på en enkel slutsats: Gud vill att alla kyrkor skall växa. Han har ställt medlen för tillväxt till förfogande för de kristna. Vi skall därför utreda vilka medel som bäst säkrar yttre församlingstillväxt - och använda dem!

Missionsbefallningen är enligt McGavran både ett uttryck för Guds vilja och för den kristna församlingens möjlighet - om den är lyhörd gentemot Gud. Detta innebär att kyrkor som inte upplever tillväxt i antalet bekännande och aktiva medlemmar måste betecknas som andligt sjuka och olydiga. Numerisk tillväxt blir således ett ”nota ecclesiae” - ett kännetecken på en sann kyrka. Detta uttrycks i klartext av Arthur Glasser, en av McGavrans medarbetare: ”Den kyrka som inte växer, är utanför Guds vilja.”⁴

² D.A.Carson, The Sermon on the Mount. Matthew 5-7, Carlisle 1994, s. 138

³ Citerat från: R.J.Koester, Law and Gospel. Foundation of Lutheran Ministry, Milwaukee 1994, s. 109

⁴ Citerat från: Koester, s. 123

Detta är inte liktydigt med ett principiellt förnekande av att den Helige Ande är det avgörande subjektet i missionen och den slutliga orsaken till församlingstillväxt. Men det är kyrkans ansvar att komma fram till, hur den helige Ande arbetar, och att använda de metoder och de medel som han använder och välsignar. Vägen till förståelse för den Helige Andes arbetsätt och de av honom välsignade medlen är i mindre grad studium av Skriften och i långt högre grad empiriska undersökningar av vilka arbetsformer som befordrar församlingstillväxt och vilka som inte gör det. Och här bör man enligt McGavran vara hänsynslöst pragmatisk: ”Vi bedömer metoder och strategier i missionsarbetet i ljuset av, vad Gud har välsignat, och vad han alldeles tydligt inte har välsignat. Inget skadar ett missionsarbete så mycket som att fortsätta att använda metoder, institutioner och strategier som borde föra människor till Kristus, men inte gör det. Vi lär människor att de skall vara hänsynslösa när det gäller metoderna. Om något inte verkar till Guds ära och hans kyrkas utbredande så kassera det och hitta något annat som fungerar. När det gäller metoderna är vi pragmatiska och tuffa.....”⁵

Om denna uppfattning skall tillämpas i praxis, betyder det en vilja hos kristna ledare och församlingar att underordna alla personliga hänsyn under hänsynen till yttre församlingstillväxt. Att få en kyrka som växer har sitt pris.

McGavran-lärjungen C.Peter Wagner nämner som de två viktigaste kriterierna för en framgångsrik kyrka: a) Ledaren måste vilja att kyrkan skall växa och vara villig att betala priset. b) Församlingen måste vilja att kyrkan skall växa och vara villig att betala priset.⁶

Ledarna från Willow Creek understryker samma sak. Här understryker man bland annat att priset för tillväxt kan vara splittring av församlingar och uteslutning av kritiska medlemmar. I ett material från en ledarkonferens i Köpenhamn befalls det således att församlingsmedlemmar som fortsätter att förhålla sig kritiskt till en missionsstrategisk förnyelse av församlingen bör uppmanas att hitta en annan församling och i värsta fall behandlas enligt anvisningarna i Matt.18:15-20 och alltså sättas i kyrkotukt.⁷

Hur skall vi utifrån Guds ord bedöma denna tanke om numerisk tillväxt som en styrande princip? Jag vill sammanfatta min bedömning i några korta punkter:

- Det finns ingenstans i Skriften ett gudomligt krav till trons folk om att vi måste frambringa yttre församlingstillväxt. Tvärtom möter vi en stark varning mot att låta oss leda av det som kan få människor att strömma till. Målet är inte ett stort yttre byggnadsverk här i tiden, utan en byggnad som består genom eldprovet på den stora dagen! (1Kor.1:18-25 och 1Kor.3:10-15; 2Kor.4:1-6).
- I apostlarnas vägledning om missionsarbetet riktas uppmärksamheten inte mot de yttre resultaten, utan mot användandet av de rätta medlen som Gud har givit. Detta är inte ett uttryck för brist på omsorg om de icke frälsta, tvärtom! Det är ett uttryck för ett starkt medvetande om att endast Gud kan frälsa människor och att det därför är avgörande att han vill kännas vid våra medel och själv vill medverka genom dem. Endast genom Guds egen gärning i människors hjärtan kan de bli frälsta! (1 Kor.1:18-4:5; 2 Kor. 3-4)

⁵ Citerat från Martin Erdmanns artikel "Willow Creek" i Evangelical Times, Januari 2001, s. 30

⁶ Koester s. 124-125

⁷ Materialet "Building Prevailing Churches", s. 21, utgivet av Willow Creek Association och bl.a. tillgängligt på hemsidan www.willowcreek.dk

- Apostlarna döljer inte att de medel Gud verkar igenom mänskligt sett tycks svaga och på visst sätt ett hinder för yttre församlingstillväxt. Budskapet i lag och evangelium om Guds dom och nåden i Kristus är anstötligt för den naturliga religiösa människan. Men Gud binder oss till detta oansenliga och anstötliga ord för att binda oss till honom! Oavsett dess yttre ringhet är Guds ord i lag och evangelium Guds kraft till frälsning! (Rom.1:16; 1 Kor.1:18-31; 1 Kor.2:5)
- Även om man använder de rätta medlen kan vi inte ta för givet att vi kommer att uppleva synlig församlingstillväxt. Nya Testamentet förbereder oss på att många kommer att vända oss ryggen. (Matt.5:10-12). Så var det för Jesus och apostlarna. Och vi ser i Skriften, vad orsaken var. Det var inte dåliga metoder och strategier, utan det var den naturliga människans motstånd mot Gud och evangeliet. Vid andra tillfällen förde samma missionsform emellertid till väckelse! Vår kallelse är att alltid vara trogna.
- Varför evangeliet under vissa perioder verkar tro hos några och under andra perioder möts av motstånd och avvisning, kan vi inte genomsöka. Gud verkar andlig väckelse och skapar tro, när och var han vill det. Som det uttrycks i Augsburgska Bekännelsen artikel 5: "Ty genom Ordet och sakramenten såsom genom medel skänkes den helige Ande, vilken hos dem, som höra evangelium, frambringar tron, var och när det behagar Gud". Tar vi på oss ansvaret för att ordet skall verka tro i människornas hjärtan så tränger vi in på ett ansvarsområde som Gud har hållit för sig själv - till välsignelse och befrielse för oss! (Joh.1:12-13).
- Just insikten om att Ordets livgivande verkan är Guds ansvar och inte vårt, ger en oändligt stor frihet och frimodighet i evangelisationsarbetet. Vi ser det hos apostlarna. För dem var en sak avgörande: att förkunna Guds ord sant och oavkortat och ge sig helt hän i denna tjänst. Så fick Gud verka tro på den tid och plats han ville. När de tjänade på detta sätt kunde de alltid ha frimodighet - både i medgång och motgång. (1 Kor.4:1-5; 2 Kor.4:1-6)
- I ett missionsarbete som följer Bibeln helgar inte målet medlen på det sättet att vi kan välja vilka medel som enligt vårt sätt att se bäst leder till målet. Gud har själv föreskrivit det avgörande verkningsmedlet: den sanna och oavkortade förkunnelsen av Guds ord i lag och evangelium. (Rom.1:16-17; Rom.3:19-20; 1 Kor.1:18) Ingen förs till målet utan detta medel. Och inom vårt ansvarsområde är förvaltningen av detta medel själva målet!
- En rätt förvaltning av ordet i missionsarbetet innebär att Guds lag och evangelium förkunnas tillsammans, konkret, begripligt och radikalt. Människor måste enkelt och klart få höra om Guds vilja med deras liv och om allvaret i att de står under honom och är på väg mot hans dom. De måste få höra om syndens djupa fördärv och om Guds vrede. Samtidigt måste de få höra evangeliet förkunnat till tröst och tro så att deras blick vändes mot Jesus och hans fullbordade frälsningsverk till försoning med Gud och rättfärdiggörelse av alla syndare!
- I arbetet på att nå människor med Guds ord måste vi vara villiga till att personligt betala det högsta priset och offra både bekvämlighet och personlig trygghet för att bli "allt för alla" (1 Kor.9:22). Men vi får aldrig prioritera vår missionsinsats före troheten mot Guds ord eller hänsynen till kristna bröders och systrars samvete. Om vi gör det står vi emot sanningens och kärlekens Ande och kämpar mot Gud själv.

- Strategiska reflexioner och bearbetning av våra arbetsformer i förhållande till kulturen är en naturlig och nödvändig del av vårt missionsarbete. Målet måste här vara att skapa de bästa förutsättningarna för att icke-kristna skall kunna höra och förstå Guds ord. Men i Skriften är det tydligt, att riktiga arbetsformer inte i sig själv är en garanti för god andlig frukt. Missionsarbetet är en andlig kamp, där allt till slut beror på Guds nåd och välsignelse och hans frälsande gärning genom sin Ande. Därför är bönen till Gud helt central i vårt missionsarbete. (Ef.6:10-19).
- Yttre församlingstillväxt är inget mål i sig själv. Det avgörande är att det skapas sann tro i människors hjärtan. Vi måste ständigt frukta för andligt självbedrägeri och yttre tillväxt utan inre andligt liv. Just därför måste våra församlingar oavslåtligen lägga röst till en både rannsakande, väckande och evangelisk frigörande förkunnelse till omvändelse och tro. Endast när vi är trogna mot denna kallelse kan vi glädja oss över yttre församlingstillväxt i våra församlingar. (Apg.20:20, 26-27, 31)

2) *Församlingens gudstjänst bör inrikta sig på sökare och bör verka tilltalande för dem*

Efter McGavran tog andra personer över de ledande positionerna i CGM. I andra generationen var det inte minst Robert Schuller och i tredje generationen primärt Bill Hybels från Willow Creek. Dessa två har flyttat fokus från det offensiva och uppsökande missionsarbetet utanför kyrkan till kyrkans mottagande av sökande människor vid dess gudstjänster. Tanken är att det bästa medlet för att nå icke-kristna är en gudstjänst, förkunnelse och församling som verkar tilltalande och relevant för icke-kristna och som tillgodoser deras upplevda behov.

Dessa nya tankegångar dök upp 1955, när Robert Schuller skulle bilda en ny församling i Orange County, Kalifornien. Han började med att besöka människor i området och frågade alla dem som inte var aktiva i en kristen församling varför de inte gick i kyrkan och vad som skulle kunna få dem att göra det. Med utgångspunkt i deras svar gjorde han en ny gudstjänstform som syftade till att attrahera icke-kristna, imponera på dem och tillfredsställa deras önskemål. I förkunnelsen till icke-kristna måste man enligt Schuller lägga vikt på att visa förståelse för och tillmötesgå människors upplevda behov. ”Detta betyder att den viktigaste frågan för kyrkan är: Vilka är de djupaste behoven som människor känner?”⁸ Svaret på denna fråga måste bestämma predikans innehåll. I överensstämmelse med en uttryckt önskan om att endast predika ett positivt budskap har Schuller deklarerat att han aldrig kommer att predika om synd. Följden blir då nödvändigtvis att han aldrig kommer att predika evangeliet om Jesus som Guds lamm som bär vår synd och försonar den under Guds dom och vrede på korset.

Hos Schuller fullbordas Reinhard Niebuhrs beskrivning av den liberala och humana förkunnelsen: ‘En Gud utan vrede bringar människor utan synd in i ett rike utan dom genom en Kristus utan kors!’

Men kyrkan växte. Och den nya gudstjänstformen fungerade som inspiration för många andra kyrkoledare. En av dessa var Bill Hybels. Han försöker inte dölja att det var mötet med Schuller som gav honom mod att 1975 etablera en församling med en sökarvänlig gudstjänst.

I den nya Willow Creek-församlingen talades det under de första åren nästan aldrig om

⁸G.A.Pritchard, Willow Creek Seeker Services, Grand Rapids 1996, s.53

synd. Men när tecken började visa sig på långtgående moralisk upplösning i församlingen ändrade Bill Hybels politik. Han har därefter åtskilliga gånger betonat att han vid sökargudstjänsterna kommer att lägga vikt på att predika det fulla bibliska budskapet och inte förtiga varken Guds helighet, syndens allvar eller omvändelsens nödvändighet.

Samtidigt har han fört Schullers vision vidare om att skapa en gudstjänst som verkar sympatisk, attraktiv, imponerande och behaglig på icke-kristna, och en förkunnelse som visar förståelse för och behandlar människors upplevda behov och därigenom upplevs relevant av icke-troende. ”Om vi inte tar oss tid till och arbetar på att avslöja - objektivt och konkret - det som människor är upptagna av, vad som plågar dem och vilken service de söker i kyrkan, så löper vi en allvarlig risk att bli irrelevanta och värdelösa för de människor som har behov av det vi kan ge.”⁹

Med denna inställning till förkunnelsen blir man inte förvånad över, att det har varit svårt för Bill Hybels att fasthålla och utveckla visionen om att predika ett fullt bibliskt budskap. Efter mer än ett års analys av förkunnelsen vid Willow Creeks sökargudstjänster drog G.A.Pritchard i sin Ph.D.-avhandling, utgiven 1996, slutsatsen att tyngdpunkten i dessa gudstjänster ensidigt läggs på att Gud vill tillmötesgå och hjälpa de icke-kristna med deras upplevda behov och ge dem ett stimulerande, välfungerande och tillfredsställande liv. Guds helighet har alldeles trängts undan. Syndens andliga allvar och Guds vrede över synden omtalas så gott som aldrig.¹⁰

I Norge och Danmark har CGM-inspirationen till största delen förmedlats genom en rad Willow Creek-konferenser. Många har vittnat om att deras främsta utbyte av dessa konferenser var en förnyad nöd för de icke-kristnas frälsning och en förnyad lust att ge sig själv hän i tjänsten för evangeliet. Detta kan man bara glädja sig över. Samtidigt är det tydligt att många har tagit tanken om den sökarvänliga gudstjänsten till sig och att det på många platser arbetas på att realisera den - också inom de lutherska väckelserörelsernas sammanhang.

Det aktualiserar frågan om hur CGM-sökargudstjänsten skall värderas i ljuset av Guds ord. Jag vill åter sammanfatta min värdering i en rad korta punkter.

- Enligt Nya Testamentet har församlingens gudstjänst ett enda samlat huvudsyfte: att samla Guds folk om nådens medel – Ord och sakrament – och härvid att förnya och uppbygga Guds barn i en frimodig tro på Kristus och vägleda dem i livet med honom. (1Kor.14:2; Ef.4:11-16; Kol.3:16-17). De troende förmanas till att ta väl emot alla som kommer till församlingen. Och här har vi en viktig och ständig utmaning för oss alla! (Jak.2:2-4) Men vi möter inga exempel på evangeliserande förkunnelse vid församlingens sammankomster.
- Församlingsgudstjänsternas uppbyggliga syfte skall förstås i ljuset av vad Nya Testamentet säger om de troendes evangeliserande tjänst. Vi får konkret vägledning om detta på två ställen: Kol.4:5-6 och 1Pet.3:1-5. Här betonas det att den enskilde kristne skall leva nära Jesus och därigenom vara beredd på att tala och vittna om honom i sin vardag om tillfälle ges. Detta är den allmänna kallelsen till att vittna som alla kristna har fått, och det tycks ha varit den dominerande missionsformen ut från den lokala församlingen.

⁹Pritchard, s.63

¹⁰Pritchard, s. 258-271

- När vi läser Nya Testamentet får vi intrycket att evangelisation är det som sker, inte när församlingen samlas utan när den sprids ut. Evangelisationen äger rum 7 dagar i veckan, 24 timmar om dygnet överallt där de kristna befinner sig som ljus och salt i världen. Emellertid blir denna evangelisation endast andligt kraftfull, om de troende näres och uppbygges i en rik, fri och myndig tro på Jesus- när de samlas.
- Den evangeliserande förkunnelsen av de särskilt kallade apostlarna och evangelisterna äger i Nya Testamentet rum utanför församlingen mitt ibland de icke-kristna. Om denna förkunnelse i dag flyttas in i församlingen får det aldrig ske på bekostnad av den uppbyggliga förkunnelsen och sakramentens förvaltning för de troende. Om så sker drabbas själva livsnerven för församlingens tro, andliga kraft och evangelisation.
- Ingenstans i Nya Testamentet - varken hos Jesus eller apostlarna - möter vi en evangeliserande förkunnelse som är koncentrerad på att tillmötesgå människors upplevda världsliga behov. Både Jesus och apostlarna kan ta utgångspunkt i människors konkreta situation och frågor, men de leder alltid sina åhörare in till de eviga frågorna om synden, domen och frälsningen - med det samma! (Joh.4:1-42; Apg.17:22-34)
- Det är karakteristiskt att den evangeliserande förkunnelsen i Nya Testamentet istället för att tillmötesgå människans naturligt religiösa förväntan till Gud om uppfyllelse av upplevda behov, avvisar och gäckar alla dessa förhoppningar med det samma. Förkunnelsen rycker människan ur föreställningen om att hon kan ställa krav på Gud och för henne i stället till ett möte med en krävande och dömande Gud. Härigenom uppenbaras människans verkliga nöd. (Apg.17:22-31; 1Kor.1:18-25)
- Den nytestamentliga förkunnelsen kännetecknas av myndighet. Apostlarna är medvetna om att de representerar en Gud som är allas Gud - oavsett om de tror på honom eller ej. En Gud som har skapat alla människor, äger dem och som de alla skall göra räkenskap inför. Det är inte en Gud som är på desperat jakt efter anhängare på den religiösa marknaden. Det är en Gud som av ren omsorg om oss genom sina vittnen kallar människor till att omvända sig till honom - i tid! (Apg.17:22-31)
- Apostlarnas evangeliserande förkunnelse riktar sig ofta till människor med en icke-kristen guds- och världsbild. Inte desto mindre predikar de frimodigt till dessa människor om himmelens Gud och deras förhållande till honom - med ett enkelt och klart språk. Och genom denna förkunnelse möter åhörarna Gud själv. Ordet skapar vad det säger; det bygger upp en ny guds- och världsbild och förmedlar ett personligt möte med levande Gud. (Apg.14:11-18; 17:22-31)
- Den myndiga förkunnelsen ledsagas i Nya Testamentet av konkret medmänsklig omsorg för de icke-kristnas världsliga behov. Vi möter både hos Jesus och hos hans lärjungar, att förkunnelsens betoning av människans eviga nöd går hand i hand med en självutgivande omsorg för det timliga. Här är vi kallade till att gå i deras spår och med våra handlingar understödja vittnesbördet om Guds kärlek. (Matt.5:13-16) Här har vi en oerhört central och ständig utmaning för den troende församlingen som ligger i förlängning av själva lagens kärna - budet om kärleken till nästan. (Matt.22:39-40)
- I Nya Testamentet har apostlarnas evangeliserande förkunnelse ofta karaktären av samtal med de sökande. Här förmedlas tydligt en grundlig undervisning i trons grundsanningar i dialogens form. (Apg.17:2; 17:17; 18:4; 18:19; 19:8f; 20:7). Det är

en viktig kallelse också till oss idag att utveckla former som ger möjlighet till sådana samtal. Just i en avkristnad tid bör vi kunna erbjuda sökare en enkel introduktion till den kristna trons grundläggande innehåll.

- Den härliga och stora gåvan i den nytestamentliga förkunnelsen är evangeliet om Jesus som vår korsfäste Frälsare. Människor som inte tror kan inte se härligheten i denna gåva. Skatten är gömd i ett lerkärl som helt omsluter den. Endast Anden kan uppenbara skatten, och just så har Gud velat ha det - för att hålla oss fast i ett fullständigt beroende av honom och hans Andes gärning genom ordet. (2Kor 4:1-7)
- Om vi skall vara vittnen om evangeliets härlighet, är det avgörande att vi själva har vår glädje och kraft i evangeliet. Just därför har Gud utvalt de svagaste och mest ömkansvärda syndare i världen till sina vittnen - för att vi skall ha behov av evangeliet om Kristus och därigenom kunna vittna om honom! Vi skall inte predika oss själva utan Kristus. Vi skall inte vittna om vår egen kristendoms härlighet utan om nådens härlighet. Och det gör vi bäst som fattiga syndare! (1Kor.1:26-29; 2Kor.4:5; 2Kor.6:10; Ef.1:6)
- Den kristna församlingen är alltså inte och skall inte försöka vara imponerande och tilldragande i världens ögon. Då riktar vi i verkligheten andras uppmärksamhet mot oss själva istället för mot Kristus. Och vår egen uppmärksamhet riktas åt samma håll. Vi blir kyrko-centrerade i stället för Kristus-centrerade. Vi förlorar blicken för rikedom i Kristus, glider in under lagen och slutar antingen i missmod eller högmod. Vi töms på evangelisk frimodighet, på levande Kristusglädje och andekraft i vårt vittnesbörd.

Slutligen beror allt på den tro och andekraft som kommer från Gud och som räcker till oss när vi lever i hans närhet i personligt tillägnande av hans ord i lag och evangelium. Det andliga kraftfältet är identiskt med spänningsfältet mellan lag och evangelium. Här löses vi från oss själva och från vårt eget, och här knyts vi till Kristus och finner hela vår rikedom, härlighet och kraft i honom. Gud give att vi själva måtte leva här och att vi genom vårt arbete måtte föra andra in i detta. Endast då är vi användbara som ljus och salt i världen - i alla tider!

Om CGM-tankegångarna vinner framsteg, kommer de inte att stärka vårt evangelisationsarbete, utan tvärtom tömma det på sann andlig kraft. Det tvivlar jag för egen del inte på. Det handlar om en härlighetsteologisk tankegång som orienterar sig utifrån det som mänskligt sett verkar starkt, mäktigt och härligt. Om vi följer denna tankegång glider vi oundvikligt bort från korsets livgivande evangelium mot andlig uttorkning, kraftlöshet och död.

Vi står alla i fara för att glida in på denna väg, för härlighetsteologin ligger i vår natur. Därför är den ett hot för Guds församling till alla tider och den profetiska kallelsen är tidlös: "Inte genom styrka, inte genom kraft, utan genom min Ande, säger HERREN Sebaot". (Sak.4:6)

Varför har en rad av de nordiska lutherska väckelserörelserna öppnat sig gentemot CGM? De bakomliggande orsakerna har endast Gud full inblick i. De ansvariga ledarna hänvisar till en önskan om att nå människor med frälsningens evangelium, och det måste vi ta på allvar. Man har likväl anledning att förundras över den utpräglade bristen på kritisk teologisk bedömning. Varför är man inte mer kritisk? Jag skall peka på fyra möjliga orsaker.

- Kontextualisering har blivit ett modebegrepp bland missionsteologer och har även vunnit insteg i väckelserörelserna. Omedelbart framställs saken mycket enkelt. Vår

kulturella kontext har förändrat sig, och därför måste våra arbetsformer ändras. Det är nödvändigt för evangeliets skull och det är inte något teologiskt problem. För vi förändrar inte teologin, endast formen. Många ledare har påverkats av detta. De önskar vara progressiva och öppna för nytänkande - även då nytänkandet kommer från amerikaner. Problemet ligger inte i denna grundinställning, utan i bristen på medvetande om, att Skriften har mycket att säga om formen i vårt arbete. Den är en del av teologin!

- Pragmatism har varit en del av kulturen inom de nordiska lutherska väckelserörelserna från början. I frågan om den yttre organiseringen av missionsarbete och församlingsliv har man i mycket hög grad orienterat sig utifrån vad som tjänade evangeliets utbredande. Denna tankegång kan man säga mycket gott om, och den har till viss del grund i en evangelisk syn på de yttre kyrkliga formerna - se Augsburska bekännelsen artikel 7: "Det är icke nödvändigt, att nedärvda människobud eller religiösa bruk eller yttre, av människor föreskrivna former för gudsdyrkan överallt är lika." Men i vår tid tycks det nödvändigt att understryka att de personliga värderingarna när det gäller ändamålsenliga former har sin plats inom ramarna för Guds ords vägledning om kristet församlingsliv och missionsverksamhet.
- Pluralism har i flera nordiska lutherska väckelserörelser varit en del av kulturen från början både på det teologiska och det praktiskt-kyrkliga området. Man har gett plats för olika teologiska åsikter i en rad frågor och för olika former för kyrklig praxis och arbetsätt. Den inre pluralismen innebär att delar av en rörelse kan ha synsätt och arbetsätt som andra delar tar klart avstånd ifrån - eventuellt med hänvisning till Skriften. Denna pluralism som man har vant sig vid, förstärker i sakens natur faran för att en ansvarig ledning i vissa situationer låter progressiva eller liberala delar av organisationen öppna dörren för och 'testa' nya tankegångar och arbetsformer, som ledningen inte på förhand har underkastat en grundlig teologisk prövning. Faran blir särskilt stor där man inte är medveten om ledningens ansvar att utöva herde- och läroomsorg.
- Evangelikalism i form av inspirationsgemenskap med bibeltrogna protestanter från andra kyrkosamfund har även följt de flesta nordiska lutherska väckelserörelserna under lång tid. Det gemensamma teologiska grundlaget för de 'evangelikala' har främst varit en beaktelse till Bibelns auktoritet, omvändelsens nödvändighet och kyrkans förpliktelse till att förkunna budskapet om Guds dom och nåden i Kristus till tidens slut. Under de senaste decennierna har det evangelikala engagemanget för en del väckelserörelser trappats upp i anknytning till nätverk och konferenser för mission. Jämsides med det ökade engagemanget har internationella evangelikala rörelser emellertid teologiskt upplösts, vilket inte minst beror på CGM. 1996 blev den inre splittringen uppenbar, då Alliance of Confessing Evangelicals bildades. En lång rad framträdande evangelikala kyrkoledare, bl.a. missouri-lutheranaren Jacob Preuss och den klassisk-reformerta R.C.Sproul, ville med bildandet av den nya alliansen markera, att stora delar av den evangelikala rörelsen främst på grund av CGM hade flyttat sig så långt från Skriftens grund att den snarare styrdes av allmänreligiositet och världens tidsanda än av Guds ord och Kristi ande.

Grundlagsdokumentet för den nya alliansen, 'The Cambridge Declaration', är en enträgen varning för den andliga och teologiska upplösningen och en stark kallelse att vända tillbaka till de reformatoriska huvudpunkterna: Skriften allena, Kristus allena, Tron allena och Nåden allena och därigenom till 'huvudartikeln' som det avgörande och omistliga

grundlaget för hela kyrkans arbete:

Även om man kanske fortfarande tror på korsets teologi, så tömmer dessa rörelser faktiskt ordet om korset på dess betydelse.

Över allt i kyrkan där Bibelns auktoritet har gått förlorad, Kristus har blivit förträngd, evangeliet har blivit förvrängt eller tron har blivit förvanskad har det alltid skett av en bestämd orsak: våra intressen har trängt undan Guds och vi gör hans arbete på vårt sätt. Det är en allmän och djupt beklaglig förlust i kyrkan i dag att Gud inte längre är i centrum för församlingens liv som förr. Det är denna förlust som tillåter oss att förvandla gudstjänsten till underhållning, förkunnelsen av evangeliet till marknadsföring, att förväxla det att tro med att följa ett bestämt tillvägagångssätt, det att vara god med att känna sig väl till mods, och det att vara trogen med att ha framgång och succé.”¹¹

I den grad ledarna inom de nordiska lutherska väckelserörelserna tror på värdet av evangelikal inspirationsgemenskap, bör det inte finnas någon tvekan om, vilka delar av den evangelikala rörelsen de skall bryta med respektive hålla sig till om de skall vidareföra väckelserörelsernas ursprungliga andliga linje.

På många sätt påminner CGM om rationalismen. Det kan vara både sorgligt och uppmuntrande att stanna inför detta förhållande här till sist.

Rationalismens projekt var ju att vinna sin samtids skeptiker tillbaka till kyrkan genom att presentera dem för en kristendom som var tilltalande och förnuftig. Då var det något som man måste nedtona: talet om Guds vrede, om människans syndafördärv, om förtappelsen - och om Jesu ställföreträdande lidande och död. Det gled i bakgrunden. Och så talade man i stället mycket om hur kristendomen skulle kunna hjälpa människor till ett gott och förnuftigt liv. Och det paradoxala är ju att de rationalistiska prästerna talade kyrkorna tomma. För det fanns inget att få i deras förkunnelse. Ingen verklig andlig kraft och näring.

Vi har många mässfall i dag - många inställda gudstjänster. Men det var fler i Norge och Danmark år 1800 då rationalismen stod som högst.

Men just då sker det underliga. När det inte finns något att få i kyrkorna samlas de troende i små grupper för sig själva. De läser Guds ord och gamla lutherska predikosamlingar, och de kommer in i ett möte med Gud som han verkligen är - till väckelse, omvändelse och tro på Jesus. Och så går de ut bland sina vänner och grannar och vittnar om honom. Och det är andekraft i deras vittnesbörd, för de har varit inne hos Gud, och så bryter väckelsen fram!

Detta är livslinjen i kyrkohistorien. I alla tider har det funnits ett folk som har levt inför Guds ansikte, och som har funnit sin enda tröst och glädje i evangeliet om Jesus. Och det vittnesbörd som har gått ut från detta folk, det har det varit kraft i - till liv för världen! Gud give att vi måtte höra till detta folk - nu och alltid!

Översättning: Ingalena och Gunner Jensen

¹¹ Den ursprungliga texten till "The Cambridge Declaration" samt ytterligare upplysningar om "The Alliance of Confessing Evangelicals" kan fås på alliansens hemsida: www.alliancenet.org